

Józef Piłsudski (5 XII 1867- 12 V 1935)

Związki Józefa Piłsudskiego z Nowym Sączem sięgają czasów przed I Wojną Światową, kiedy to w Nowym Sączu działały organizacje niepodległościowe skupiające uczniów, głównie gimnazjalistów, rozwijają się organizacje rozwijające tężyznę fizyczną. 1909 r. powstał w Nowym Sączu Związek Walki Czynnej, którą wizytował Józef Piłsudski. W 1911 r. ZWC przekształcił się w Związek Strzelecki, jako jawna organizacja posiadająca swój statut i zarząd. Organizacja miała przygotować przyszłych rekrutów i załóżek kadry gotowej do walki o niepodległość. W 1912 Józef Piłsudski został wybrany na Komendanta Głównego Związku Strzeleckiego i przyjął pseudonim *Mieczysław*. Szefem jego sztabu został Kazimierz Sosnkowski. W 1913 Józef Piłsudski zorganizował w Stróży koło Limanowej kursy oficerskie Związku Strzeleckiego. Był tam jednym z wykładowców, przygotowując przyszłych rekrutów do ewentualnej wojny między zaborcami, w której upatrywał szansy na odzyskanie niepodległości.

Wybuch wojny i niekorzystne działania na froncie galicyjskim sprawiły, że 18 listopada 1914 r. do Nowego Sącza wkroczyli Rosjanie, którzy w mieście zajęli budynki reprezentacyjne, aby zakwaterować żołnierzy i rannych.

W wyniku walk z Rosjanami i klęsk austriackich, Józef Piłsudski został przeniesiony wraz z 1 Kompanią Kadrową do Galicji i szlakiem bojowym dotarł do Krakowa. 13 grudnia 1914 r. po walkach w okolicy Mszany Dolnej, Łącka, Kamienicy, Limanowej i Marcinkowic do Nowego Sącza wraz z Kazimierzem Sosnkowskim wkroczył Józef Piłsudski, przekraczając uszkodzony i podziurawiony most na Dunajcu. W mieście były już wtedy oddziały Legionistów i armii C.K. Swój pobyt na Sądecczyźnie w 1914 r. Józef Piłsudski opisał w książce *„Moje pierwsze boje”*, gdzie odnotował: *„Nowy Sącz przyjął nas nadzwyczajnie serdecznie... Zgolilem sobie tam brodę, którą utrzymać w porządku na wojnie jest nadzwyczaj trudno. Bawili mnie potem moi żołnierze, którzy przy spotkaniach na ulicy udawali, że mnie nie poznają”*.

Uroczyste witany przez Sądeczan, Józef Piłsudski otrzymał od mieszkańców symboliczne klucze do miasta. Józef Piłsudski został zakwaterowany przy ul. Dunajewskiego, w domu burmistrza Władysława Barbackiego. Pamiątką tego wydarzenia jest wmurowana w 1933 r. tablica, którą skrzętnie przechowano w czasie okupacji i ponownie umieszczono na pierwotnym miejscu dopiero 11 listopada 1989 r.

To właśnie w Nowym Sączu Piłsudski przekształcił Legion Zachodni w 1 Brygadę Legionów. Formacje legionów skupiały w sobie różne organizacje paramilitarne Polaków, działały pod nadzorem austriackim jako osobna część armii austro-węgierskiej, powstały rozkazem naczelnego dowództwa armii austro-węgierskiej z dnia 27 sierpnia 1914 r.

Pierwsza „bojowa” wizyta Józefa Piłsudskiego nie trwała długo, bo już 20 grudnia Piłsudski opuścił Nowy Sącz, aby udać się pod Łowczówek, na front. Powrócił po sześciu dniach by odwiedzić rannych w szpitalu żołnierzy.

Nowy Sącz jako pierwsze miasto przyznało Józefowi Piłsudskiemu Honorowe Obywatelstwo Miasta już w 1916 r. - w uznaniu jego zasług w tworzeniu podstaw do utworzenia polskich sił zbrojnych i oswobodzeniu miasta w 1914 r. W Uchwale Rady Miasta z 22 marca 1916 r. czytamy: *„Oddając hołd twórcy Legionu Polskiego, niezmordowanemu bojownikowi o wolność Polski i z wdzięczności za udział w walkach o oswobodzenie miasta Nowego Sącza z rosyjskiego najazdu, uchwała Rada Miasta jednomyślnie nadać J. W. Panu Brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu Honorowe Obywatelstwo Miasta Nowego Sącza”*.

Józef Piłsudski przybył odebrać tytuł i dyplom Honorowego Obywatelstwa dopiero w sierpniu 1921 r. Marszałek Józef Piłsudski wizytował też koszary 1 Pułku Strzelców Podhalańskich we wrześniu 1921 r. Była to pierwsza wizyta w Nowym Sączu Józefa Piłsudskiego jako marszałka, który to stopień uzyskał rok wcześniej, 19 marca 1920 r. Natomiast na przełomie stycznia i lutego 1928 r. odbyła się w Nowym Sączu gra wojenna, kierowana przez samego Marszałka.

Kiedy 12 maja 1935 r. marsz. Józef Piłsudski zmarł, Nowy Sącz uczcił pamięć swego honorowego obywatela, jednego z twórców niepodległej Rzeczypospolitej. 14 maja 1935 r. w Ratuszu odbyła się nadzwyczajna sesja Rady Miasta Nowego Sącza, aby oddać hołd marszałkowi, delegacje 1 Pułku Strzelców Podhalańskich uczestniczyły w uroczystościach żałobnych w Warszawie i Krakowie.

Do dzisiaj w wielu miejscach regionu Sądecczyzny znaleźć możemy pamiątki i pomniki poświęcone Józefowi Piłsudskiemu, a szlak jego wędrówki znaczą również cmentarze wojenne, miejsca wiecznego pochówku żołnierzy I Wojny Światowej.

Opracował: chor. SG dr Adrian Poparda – Wydział Organizacji i Promocji KaOSG